

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра загальної психології та психодіагностики**

Студентський науковий альманах

(Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих науковців "Гендерні аспекти розвитку самосвідомості в онтогенезі"
Рівне, 15-16 квітня 2010 р.)

Рівне, 2010

Студентський науковий альманах. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих науковців "Гендерні аспекти розвитку самосвідомості в онтогенезі". Рівне, 15-16 квітня 2010 р. – Рівне: РДГУ, 2010. – 198 с.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. - доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, директор Інституту психології і педагогіки РДГУ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Інституту психології та педагогіки РДГУ, Заслужений працівник освіти України – співголова;

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, перший проректор РДГУ, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики Інституту психології та педагогіки РДГУ, Заслужений працівник освіти України - співголова

Безлюдна В.І. - професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Корчакова Н.В. – доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Созонюк О.С. – доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Яцюк Н.О. – доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Матеріали обговорені та рекомендовані до друку на засіданні науково-методичної ради психолого-природничого факультету РДГУ. Протокол № _____ від _____ 2010 р.

УДК 316.454.52

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОГО СПІЛКУВАННЯ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Князева Анна, магістрантка

*Керівник: доктор педагогічних наук, професор Литвиненко С.А.
Рівненський державний гуманітарний університет*

Більшість з нас розуміє, що від того, народиться дитина хлопчиком або дівчинкою, залежить все її майбутнє життя. Нажаль, кожен з нас зміг побувати тільки в одному із світів. Але, коли не дано пожити в цьому чужому світі, то спробувати зрозуміти його ми зобов'язані, якщо хочемо зрозуміти дитину [3].

На процес спілкування, взаємодії між дітьми вже в дошкільному віці, починають впливати, так звані гендерні стосунки. Найбільш відомою концепцією, щодо гендерних стосунків є концепція сегрегації-конвергенції статей, запропонована Е. Маккобі [2]. На її думку, хлопчики та дівчата зростають в умовах статевої сегрегації (відокремлення). Дівчата першими розпочинають таке відділення від хлопчиків, щоб захищатися від їхніх грубощів. Хлопчики в свою чергу починають формувати групки в які вони не пускають дівчат. Ми можемо дуже часто спостерігати таку ситуацію в дитячих садках, коли дівчата грають в своєму куточку, а хлопці в своєму, і якщо хтось з них переступає їхню територію може виникнути конфлікт. І звичайно це проявляється у висловлюваннях дітей, наприклад: «Дівчатам сюди не можна», «Дівчатам не можна брати машинки в них є ляльки», «Хлопці б'ються, забирають іграшки, тому ми їх не пускаємо сюди», «Вони не слухаються, б'ються, лізуть до нас, тому ми не хочемо з ними грати» тощо. В результаті створюється дві гендерні субкультури: окремо у хлопчиків і окремо у дівчат.

Але, поряд з сегрегацією з'являється інша тенденція – конвергенція статей (їх сходження). Тобто, не зважаючи на те, що діти різної статі, можуть поділятися на гендерні групи, вони можуть і продуктивно взаємодіяти, спілкуватись між собою. Дуже часто дошкільники, вже в старших групах, починають проявляти симпатію до протилежної статі. Вони прагнуть стати в пару хлопчик-дівчинка на прогулянку, танцюючи на музичних заняттях, разом сидіти, навіть грають в сюжетні ігри, які передбачають участь, як хлопчиків так і дівчаток («Родина», «Дитячий садок», «Школа», «Подорож на машині» тощо).

Від того, яка тенденція переважає на певному залежить характер стосунків між дітьми протилежної статі.

Одними з найбільш відомих досліджень, щодо особливостей спілкування, взаємодії між хлопчиками та дівчатами, є дослідження Т.А. Репіної та співробітників її лабораторії [5]. На основі отриманих експериментальних даних було виявлено, що на статеву диференціацію вказують ряд даних. При оцінці дівчатами одна одної коефіцієнт доброзичливості значно вищий ніж при оцінці ними хлопчиків. При цьому негативні якості при оцінці дівчатами хлопців переважають над позитивними. Але, як виявилось, хлопчики також вище оцінюють позитивними якостями дівчат. Тобто, положення дівчат в групах вище ніж хлопчиків: дівчата не лише отримують більше позитивних оцінок, але й значно менше негативних. Причому не лише дівчата хлопчикам, але й самі хлопці дають один одному багато негативних оцінок. Також, можна стверджувати про велику вибірковість і перевагу в оцінках дівчат залежно від статі однолітків у порівнянні з оцінками, які дають хлопчики. Провівши дослідження особливостей спілкування дітей на базі ДНЗ №16 м. Новограда-Волинського, Житомирської обл., ми помітили таку саму тенденцію при оцінюванні дітьми один одного. А саме, дівчата на 7% більше отримують позитивних оцінок ніж хлопці. Тоді як хлопчики на 27% більше отримують негативних оцінок від своїх однолітків, як дівчаток так і хлопців. Серед найбільш частих негативних оцінок у хлопчиків зустрічаються наступні: б'ється, не ділиться машинками, маленький, не слухається, пристає до дівчат, забирає іграшки. Також, виявляється, що об'єднання дівчат є більш стійкими ніж у хлопчиків, і що для дівчат характерна яскраво виражена вибірковість спілкування. Дівчата частіше звертають увагу на зовнішній вигляд (гарно вдягається, гарна зачіска, охайна, весела тощо), на моральні якості (слухається, ділиться), а хлопці орієнтуються у спілкуванні на фізичні дані (швидко бігає, стрибає, сильний, ходить на карате тощо) і також на мораль якості такі, як: подільчивість, слухняність. Тобто, моральні якості та зовнішній вигляд дітей важливий для обох статей, але їхній зміст у хлопчиків і дівчат, може дещо відрізнятись. Результати цих досліджень дуже важливі і поряд з цим тривожні. Вони свідчать про те, що в дитячому садку при існуючій фемінізації виховання є значні труднощі в процесі статевої соціалізації у хлопчиків: негативні оцінки, які отримують хлопчики, закріплюються і негативно впливають на їхню самооцінку.

Причинами такого негативного оцінювання хлопчиків можуть бути й іншими. Тим цінностям, які закріпились в групі дитячого садка, під впливом дорослих (вихователі, батьки): бути охайним, ввічливим, слухняним, не битись тощо – хлопчики протиставляють інші цінності: бути хоробрим, сильним, вміти

перемагати тощо – і цими якостями компенсується відсутність перших. Деякі психологи, мабуть праві, стверджуючи, що у хлопчиків в дошкільному віці спостерігається процес відторгнення всього жіночого [4; 5]. А таке відторгнення у свою чергу супроводжується постійним словесним підкріпленням дорослих: «Не плач, ти ж хлопчик», «Треба добре їсти, щоб бути сильним», «Ти ж хлопчик і повинен захищати дівчат», «Ти не повинен боятися і плакати», «Дай здачі, якщо тебе хтось образив ти ж хлопчик» і т. д.

Отже, дуже важливим для вихователів дитячого садка є орієнтація в особливостях психічного, фізіологічного розвитку дітей певної статі, а також вміння організовувати їхню спільну діяльність, руйнувати гендерні стереотипи поведінки. Це є важливим для майбутнього життя дитини, в якому вона буде постійно взаємодіяти, спілкуватись з людьми протилежної статі.

Література

1. Бендас Т.В. *Гендерная психология. - Учеб. пособ. - Спб.: Питер, 2005. - 431 с.*
2. Берн Ш. *Гендерная психология. - Спб., 2001.*
3. *Общение детей в детской саду и семье / Под. ред. Т.А. Репиной, Р.Б. Стеркиной; Науч.-исслед. ин-т дошкольного воспитания Акад. пед. наук СССР. - М.: Педагогика, 1990.*
4. Репина Т.А. *Особенности общения мальчиков и девочек в детском саду// Вопросы психологии. 1984. № 4.*
5. Репина Т.А. *Социально-психологическая характеристика группы детского сада. - М.: Педагогика, 1988.*

УДК [159.922.73:159.922.1]:316.48

ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ РЕАГУВАННЯ НА КОНФЛІКТНУ СИТУАЦІЮ УЧНІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мартинюк Вікторія, магістрантка

*Керівник: канд. психологічних наук, старший викладач Назарець Л.М.
Рівненський державний гуманітарний університет*

Проблема вивчення конфліктів є однією з найбільш досліджених у галузі наук психолого-педагогічного напрямку.

Дослідженню психологічних аспектів конфлікту приділяло увагу багато зарубіжних та вітчизняних вчених (М.Дойч, Р.Кілменн, У.Клар, Ф.Ю.Василюк, Л.М.Карамушка, Н.І.Пов'якель та ін.) [2]. З'ясування психологічної сутності виникнення й розв'язання

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА.....3

Розділ 1. ФЕНОМЕНОЛОГІЯ САМОСВІДОМОСТІ

Багай Б., Павелків Р.В. Теоретичні аспекти становлення Я-концепції у молодшому шкільному віці.....4

Антонець О. Самосвідомість і її структура.....7

Бенедюк О. Шляхи самопізнання особистості.....10

Габрієль К. Образ фізичного «Я» як детермінанта індивідуального стилю поведінки в соціальних контактах.....13

Захарчук М. Генезис самосвідомості дитини.....15

Корольчук І. Розвиток уявлень про саморегуляцію.....16

Кравчук Я. Розвиток моральної саморегуляції у молодшому шкільному віці.....19

Кулаков Р. Самооцінка та рівень домагань як складові професійного самовизначення старшокласників.....21

Левшунова К. Дослідження саморегуляції.....25

Майстренко Є. Детермінація Я-концепції дитини.....28

Манзик О. Вимірювання самооцінки особистості.....30

Мариніч О. Особливості розвитку самооцінки у дошкільному віці.....32

Мартинюк Т. Психологічний аналіз розвитку самосвідомості особистості молодшого школяра.....35

Марчук В. Особистісна рефлексія як засіб активізації пізнавальної активності підлітків.....39

Онищук О. Загальна характеристика самопізнання як процесу.....42

Орел В. Цілі й мотиви самопізнання.....44

Осипчук О. Сфери і області самопізнання.....46

Пархомей К., Корчакова Н.В. Поняття Я-концепції.....48

Прит Т., Безлюдна В.І. Способи і засоби самопізнання.....50

Ревко Н. Розвиток самопізнання у дитячому віці.....53

Смоляк А. Феномен відношення людини до себе.....55

Тимощук С. Дитячо-батьківські стосунки та їх вплив на ставлення дитини до себе.....58

Ходневич Н., Безлюдна В.І. Формування Я-концепції дитини на різних стадіях розвитку.....61

Хомич І. Передумови формування самооцінки молодших школярів...63

Шпинюк В. Розвиток Его-ідентичності в дитячому віці.....66

РОЗДІЛ 2. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ САМОСВІДОМОСТІ

Безлюдна В. Гендерні аспекти розвитку Я-фізичного на висхідному етапі онтогенезу.....	69
Беднарська І. Гендерна соціалізація особистості.....	71
Гірак І. Психологічний аналіз гендерних відмінностей адиктивної поведінки осіб юнацького віку.....	74
Забрідня О., Яцюк Н.О. Психологічний аналіз суб'єктивних чинників емоційного вигорання майбутніх педагогів (гендерні аспекти).....	81
Карнаух В. Гендерні аспекти формування адиктивної поведінки у підлітків.....	84
Корчакова Н. Усвідомлене батьківство як напрям психології самосвідомості.....	88
Князєва А. Особливості гендерного спілкування в дошкільному віці.....	91
Мартинюк В. Гендерні відмінності реагування на конфліктну ситуацію учнів старшого шкільного віку.....	93
Назарець Л. Динаміка розвитку пізнавальних інтересів підлітків з урахуванням гендерних відмінностей.....	96
Оксенчук О. Гендерні особливості уявлень студентів про відповідальне батьківство.....	100
Осьмак Л. Психологічні особливості тривожності жінок зрілого віку.....	103
Пінаєва М. Соціальна диференціація гендерної ролі.....	106
Руденко Н. Гендерні аспекти дослідження етнічної толерантності підлітків.....	109
Созонюк О. Вплив гендерних стереотипів на процес становлення особистості дівчат-підлітків.....	111
Тендюк І. Особливості статево-рольових уявлень в дошкільному віці.....	114
Тоюнда О. Вплив сімейних традицій на ставлення молоді до проблем гендерної рівності.....	118
Ямницький О. Особливості формування гендерних схем у процесі статево-рольової соціалізації дітей.....	121

Наукове видання

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ
Серія ПСИХОЛОГІЯ

Випуск 4

Заснований у 2008 р.

Відповідальні за підготовку збірника до видання – проф. Павелків Р.В.,
проф. Безлюдна В.І.

Комп'ютерна верстка Юрчук О.С.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра вікової та
педагогічної психології (к. 325, тел. 63-44-92)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі Рівненського
державного гуманітарного університету 33028 м. Рівне, вул.
С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ. Серія «Психологія». -
Випуск 4. - Рівне: РДГУ, 2010. — 197 с.

ISBN 966 — 7281 — 07 — 8.

Збірник містить статті з актуальних проблем психології самосвідомості. Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 159.922:316.612

ББК 74.20